

negare, injustiam et crudelitatem esse, quod hic Bellarmus affirmabat.

Ad CAPUT XIV.

I. — Objie. « Quælibet culpa potest a Deo justè puniri pena mortis æternæ. Ergo quælibet culpa, natura sua mortalis est, et sola Dei misericordia venialis ». Resp. : Neg. anteced. Probat Amesius ex Jesuita Filio-
cio, qui cum tract. 22, num. 277, « Deum justè posse velle affirmat charitatis corrup-
tionem ex peccato veniali sequi, simul af-
firmat, justè posse cum tale peccatum ple-
ctere morte æternæ, que necessaria sequitur
ex charitatis corruptione. Azorius Jesuita
lib. III. cap. 9. apertus et plenius a senten-
tiam Gersonis e sensu approbat, » quod nimurum veniale peccatum, nisi quia est ab
homine justo, Dei gratia et charitate prædi-
to commissum, perpetuo puniretur : « Ju-
ste igitur a Deo puniri possit pena æternæ.
Ratio est, quia nisi ex gratia condonaretur
peccatum ipsum, in æternum maneret. » Respondo : Amesius tam Azorium, quam
Filiacum mōre suo, hoc est fraudulenter pro
se allegat, *in eorum verbis insipienti pa-
tentib. Nec illi, nec plerique alii Theologi aliter
ac Bellarm. hæc in re statunt. Etsi
quavis Deus etiam minuendo palitum
corrumperet tandem ipsam graftam habita-
lem, non ideo sequeretur, pena sensus æternæ
(de qua sola hic agitur), punitum iri ve-
nialem noxam.*

II. — Objie. « Malum culpe, etiam levissime, majus est quolibet malo pena. Potius enim subeunda est quævis pena, quamvis gravissima, quam peccatum etiam levissimum perpetrandum. Ergo justè potest quælibet culpa puniri a Deo quævis pena, etiam mortis æternæ. » Amesius ad hoc argumen-
tum fingit a Bellarmio responderi ita, « ut
totum robur adhuc maneat ». At in Bellar-
mino nec obiectio hæc, nec responsio inven-
nitur, sed apud Medina, qui quest. 88.
art. 1. et hoc et reliqua Gersonis argumenta
dissolvit. Cum Medina igitur neganda est
sequela. Nam licet malum culpe majus sit
quam malum pena (pena namque est
propter culpam), tamen cum veniale pecca-
tum sit levis culpa, justum est ut levi pena
plectatur. Punire autem æterna pena, in
genere mali penæ, majus est malum, quam

peccatum veniale in genere culpe. Culpa enim venialis in suo genere est levis et exiguæ : punire vero penam æternam in genere mali penæ, est summum malum, ideoque justum non est, ut tantilla culpa (qualsis est cogitatio aut verbum otiosum), tan gravi pena mulctetur. Addit, si hoc argumentum valeret, posset etiam judex mortalis propter mendacum officiosum, aut furtum unius teruncui extremo supplicio afficere, quod per absurdum est. Verbo : Malum culpe, et malum penæ sunt diversarum rationum, et idea comparari non possunt.

III. — Objie. « Peccatum quod dicitur ve-
niale, potest numquam remitti. Ergo sem-
per puniri potest. Ergo meretur per se pa-
nam æternam. » Resp. 1. : Neg. posteriorem
sequelam. Resp. 2. : Ne quidem per acci-
dens potest veniale in æternum puniri, u
cum Scoto aliquis multis probabilitatibus docet Rod. Arriaga in 1. 2. Resp. 3. : Etsi oppo-
posita sententia (quam cum S. Thoma docet Suarez et alii, quos citat et sequitur Tannerus tom. 2. supponitque hic Bellarmus), teneatur, dicendum est, per accidentem non
remitti veniale, quia etsi ex sua specie non
merentur nisi penam temporalem; ex in-
hærentia tamen ad subjectum privatum
gratia, mereri penam æternam. Cujus ul-
terior ratio a priori est, quia existentibus in
perpetuo statu inimicilibus et odii divini, in
quo sunt damnati ex peccato personali, non
solum debentur alia penæ determinatae,
sed etiam debetur indeterminate haec pena,
ut careant omni spe, et non possint expe-
ctare unquam statum mitiorem. Quare si a
principio merentur aliquod supplicium, ut
quid merentur, illud, qualcumque sit, in
æternum permaneat. Quod si denique Deus
vellet non condonare, sed omnino exigere
penam peccati venialis ab eo, qui culpam
ipsam veniale per actum dilectionis pur-
gasset, temporalem tantum, non autem
semperitam exigere posset. Amesius, ut
sycophantandi occasione arriperet, trun-
cavit hoc Bellarmi dictum, omitendo haec
verba (sed omnino exigere penam ab eo,
qui culpam veniale per actum dilectionis
purgasset), ut securius posset calumniari
et dicere : « Pontificii igitur viam tandem
invenerunt, qua peccati reatus tolli possit,
sine ulla gratia Dei condonante »; qua insa-
nia, an alia aliqua majore fruantur, merito
potest dubitari.

VINDICÆ

PRO LIBRO SECUNDO

DE STATU PECCATI

QUI EST DE CAUSA PECCATI PRIMI HOMINIS, AC DE CAUSA
PECCATI IN GENERE

Ad CAPUT II.

Si sub his verbis controversia proponatur : « An Deus sit auctor malorum? » Vel : « An
peccatum sit causa eur nos peccamus? » nula quaestio erit, siquidem illa omnia non solum Catholicæ, sed etiam
Calvinistæ, et ipsi quoque Libertini negant.
Frustra igitur laboraremus in probando,
Deum non esse causam peccati, nisi ante do-
ceremus, eos re ipsa sentire, quod verbo profe-
niter non audient. Tria igitur praestanda
erunt. 1. Explicandum, quid ipsi doceant de
cause peccati ex parte Dei. 2. An ex eo quod
ipsi docent sequatur, Deum esse auctorem
peccati? 3. An sit vera eorum sententia? ac
proinde an Deus sit auctor peccati? Amesius : « Calumniandi potius hic quam dispu-
tandi auctor profiteret Bellarm. dum Con-
troversiam in illa sententia studet colloquere,
quam ab ultraque parte negari fatetur; con-
troversia nulla est absque contradictione, in
qua idem affirmatur et negatur ». Respon-
do : Verbis ipsius Calvini in epistol. ad Rotomagenses adversus Franciscanum quemad-
modum Libertinum : « Contestatur » (Liber-
tinus, Calvinus), « sibi longe aliam esse men-
tem, seque Deum mali auctorem facere
nolle affirmat: sed quid prodest subterfugium
in re tam aperta? ». Sed pergit expostulare
enervator : « Si Bellarmi, inquit, animus
tanto impetu ferrebatur in eos qui faciunt
Deum auctorem peccati, non opus fuit, ut
magno labore et circuitu sequelarum no-
strorum, » (Puritanos Luther-Calvinianos), in
tales transformaret : habuit Dominicanos,
quos Jesuitæ hujus criminis accusant, ha-

Ad CAPUT III.

Sententia Zwinglii, Calvini, Bezae de cau-
sa peccati ex parte Dei, quinque propositio-
nibus comprehendi potest. Frustra iterum
calumniatur hic Bellarmino Amesius,

quod : « Sicut callidum sophistam decebat, de communi Pontificiorum sententia nulla verba fecerit, sed obiter suam innuerit, a magis recepta plane diversam ». Calumniam hanc esse infra magis patebit. Hic solum dico : Ex canonibus concilii Tridentini, ac præcipue sess. 7. can. 4. 5. 6. satis constare de communi sensu Catholicorum adversus Lutheri, Calvini, etc. blasphemias. Quod vero nonnulla aliquatenus eo pertinencia, neodum sint a concilio œcuménico aut Roman. Pontifice definita, sed disputationi Scholasticorum agitanda permittantur, nihil Calvini, etc. causam juvat. Quod vero additur : « Ista propositiones (quaes sequentur), eo sensu, quo a nostris (Puritanis), asseruntur, a Pontificis multis, adversus Jesuitas defendi », splendidum mendacium esse mox patebit.

I. Propositio. — Docent (Calvinus, Zwinglius, Beza), Deum non solum permittere, sed etiam velle fieri, quecumque fiunt ab hominibus peccata. Amesius : « Hoc est, Deum non otiosa, aut mere negativa permissione circa peccati existentiam versari, sed permissione voluntatis, eventum ipsum præfidentis. Hoc est quod Bradwardinus Doctor profundus ante aliquot saecula scriptis pro causa *Dei contra Pelag.* lib. t. cap. 33. Respectu ejusquecumque est Dei permissionis, est et ejus voluntatis actualis. » Resp. 1 : Si per « mere negativam permissionem » intelligatur pura omissione libera, facile non habebet sibi consentientes ; at cum non velit tantum actum positivum permittentem, sed etiam « volenter, imperantem, cogentem, etc. », (quibus terminis utuntur Calvinus, Zwinglius, Beza), aut « præfidentem », quo velut directa finis intentione ad actum aut omissionem peccaminosam, procurat omnia mediocritatem; non potest illa tergiversatione hoc dogma excusari a blasphemia impiate. Resp. 2 : Mirum est, quod illi « multi Pontifici » tandem ad unum Bradwardinum redigantur, cuius tamen verba faciem possent habere explicatum, nisi aliunde constaret, eum scriptorem satis alias præluisse Calvinum in hoc argumento de gratia, libero arbitrio, decreto divino absoluto, etc. Et quia Amesius hunc suum compatriotam infra frequenter tamquam autoritatem eximiae nobis objectat, opera prelum est, hic semel quid de eo sentendum sit indicare. E Puritanis Anglis Gabriel Povellus in præf. lib. de Antichristo num. 29. e Catalogo testimoniis

Verit. Illyrici hoc ei panxit elogium : « Thomas Bradwardinus Anglus Mertonensis Collegii socius, Archi-Episcopus Cantuariensis, acerime pro gratia Dei contra liberum arbitrium, et Pelagianos ejus Patronos, nempe Scholasticos Theologos pugnavit, idque nec sine approbatione multorum bonorum (Calvinistarum), nec sine multorum seductorum (nempe Catholicorum) gravissima offensione, quoque pericolo, etc., claruit anno Dom. 1340 ». Ita Povellus et Illyricus. A Catholicis communiter reprobatur ; ideoque a nonnullis accommodatum ipsi reperio illud Angelii de Ismæle vati-niūm, Gen. xvi. v. 12. *Hic erit ferus homo, manus ejus contra omnes, et manus omnium contra eum.* An, et ubi impressus sit ejus Tract. quem pro « causa Dei » inscrispsit, haec tenus apud nullum videre potui, cum alias Gesnerus ejusque Continuatoris Simlerus et Frisius id diligenter notent : hic vero tantum aint : « Extare illud opus in Bibliotheca Vaticana, scriptum anno 1411 ». Ex Catholicis recentioribus Franciseus a S. Clara Theologus eruditus et FF. Minorum in Anglia Provincialis in Tract. de Deo, natura, gratia, etc. Londini anno 1633. excuso, etsi sepius supra quam plerique alii Catholici honorifice Thomam hunc alleget, et pag. 7. vocet subtilissimum et gravissimum suum contrarium ; ejusque tractatum, « magnum volumen, etc. », tamen doctrina ejus temerarie absurditate compulsa, sic de eo pag. 49. inquit : « Nullus quidem probo conciliatio Bradwardini, quam passim de causa Dei, præsertim lib. III. cap. 1. et postea ponit. Concedit enim libertatem in terminis, retamen vera negat; asiniam dat, humanam auferit; nempe libertatem immunem a coactione et violentione concedit, a necessitate negat : et sic dum Pelagium enervat, Manicheum suscit, et Calvinum viam sternit. Sed, magne Bradwardine, cum Augustino a te citato dicam, etc. Certus enim sum, nec in minimo hasito, Vet. Testam. et Nov. Christum, Paulum, Augustinum, Gregorium, ceterosque Doctores, Ecclesiam sanctam Dei in tot Synodus, tot Papas et Sanctos, ac tot et tam validas rationes in destructione hujus heresis non errasse, non caecos fuisse, nec caecos in foream adduxisse. » Hæc tu optimæ de heresi Pelagiana, idem prorsus ego de Calviniana, quam incanus seminasti ! Sic Doctor Catholicus Anglus de illo Wicleffii, Zwinglii et Calvinii Prodromo cen-

suit. Unde nihil nos premit ejus prætensa auctoritas.

II. — Docent : Deum non solum velle fieri, sed etiam ab aeterno decrevisse, ut fierent quecumque fiunt ab hominibus peccata, idque non prævisa determinatione voluntatis humanae. Deum enim dicunt, non decernere quidquam, quia prescit futurum, sed prescire futura, quia ipse decrevit ut fierent. Amesius : « Hoc est, quidquid Deus in tempore vult, quatenus vult, ab aeterno voluit et decrevit ; et hujus decreti firmitas non pendet proprio ex hominis contingentib; et mutabilib; voluntate. Numquamne hoc legit Bellarm. nisi in Zwinglio et Calvinio ? Alvarez inter alios disp. 22. 7. de hac sententiâ : Deus aeterno suo decreto, atque absoluta et efficaci sua voluntate prædeterminavit omnes actus nostros in particulari, antea curum prævisionem et independenter ab omnib; scientia media libera cooperacione futura ex hypothesi ; sic testatur : « Hæc est sententia S. Thomæ et omniu[m] Thomistarum, Scotti, Vega, et SS. Patrum. » Respondet : Agere hunc Thomistarum recentiorum principem ex loco de prædeterminatione operum bonorum, videatur ex omnibus fere ejus probationibus colligi. At quia disp. 24. num. 15. et seqq. aperte docet : « Peccati actum, secundum omnem suam entitatem positivam, esse efficienter a Deo, ut a causa prima prædeterminante actuall motione voluntate creatam ad talen actum in quantum actus est, et secundum quod ens est ». Resp. 2 : Perquam dura et difficilia quidem hæc videri, si verba spectentur ut sonant ; at videtur ille, ut nonnulli alii Thomistæ, recte sentire, sed male loqui, nihilque aliud velle, quam Deum etiam malas voluntiones infallibiliter præordinare ad suum finem, salva omni arbitrii creati libertate. Unde D. Caramuel in theologia fundamentali num. 29. et seqq. demonstrat, « Eum, etsi male intellectus videatur durissimas habere sentientias, tamen intellectum bene (hoc est, ex sensu, quo ipse intelligi vult et precipit), eas ipsas opiniones defendere, quas Molinista ». Et quia hæc res videri plerisque mira et paradoxa posset, theses desumptas a Schola Societas probat easdem in terminis a Didaco Alvarez admitti. Sed de hac re infra explicatus et fusi. Quod si plus veleint cum Didaco suo reliqui juniores Thomistæ, ipsi viderint. Nobis certum est, non sic Doctorem Angelicum sensisse; ut in ejus de-

fensionem ostendit P. de S. Josepho Fulien sis toto Tract. de hoc argumento.

III. — Docent : Deum etiam imperare Satane et improbis hominibus, ut concipiunt maleficia, eosque ad hoc inclinare, impellere, et etiam cogere. Amesius : « Phrases istæ imperandi, impellendi et cogendi ad maleficia, a nostris non frequentantur, neque ut propriæ approbantur. Neque tamen necius fuit Bellarmius istiusmodi phrases commode explicari ». Sit enim ipsem cap. 13. etc. : Quod ad rem ipsam attinet, nihil aliud volunt nostri, quam quod scholastice docent Thomistæ : Deus motione prævia efficaciter applicat voluntatem creatam, ut liberè et infallibiliter operetur, sicut etiam alias applicat causas secundas ut naturaliter operentur. Alvarez disp. 23. 9. Respondeo : Recliti et brevius cum Paræ Amesius dixisset : Hanc non esse amplius modernorum Calvinistarum sententiam, sed Calvinii, quam verbis clarioribus expressit cum Zwinglio et Beza, quam ut ullius tergiversatione eludi queat.

IV. — Docent etiam, Deum operari in mentibus hominum impiorum, et per eos tamquam per sua instrumenta facere omnia, quæ respectu hominum dicuntur, et sunt vere peccata. Amesius : « Quod ad phrases istas attinet, sunt ex Scriptura petite, a Bell. cap. 13. approbatæ. Sensus nostrorum non est alius, quam qui a Thomistis approbatur. Hominis voluntas est quodammodo, Dei instrumentum, non purum et merum, sed liberum. Alvarez disp. 68. 5. » Resp. : Alvarez conceptus verbis eo loco docet, voluntatem humanam malam esse tantum improprie et largo quodam modo dictum instrumentum Dei respectu actionis peccaminose. Calvinus autem longe alter : « Homo, inquit, iusto Dei impulsu agit quod sibi non licet, etc. » Et (multo magis quam Bradwardinus supra, aut Janseniste) concedit, homini libertatem asiniam, seu a coactione ; aufert autem humanum, quæ est a necessitate. Quod si Amesius Calvinio desertu ad partes Thomistarum concedit, bene, pax est hic.

V. — Docent, ea quæ respectu hominum sunt vera peccata, tametsi fiant Deo volente, definiente, imperante, cooperante, tamen respectu Dei non esse peccata, sed opera bona, justa ; quia homines mala intentione, Deus autem bono consilio illa omnia facit. Amesius 1 : « Pars antecedens discreta hu-

jus propositionis jam ante satis est explicata, et ex eadem consequens, est clara. Sed illa duo tamen non admittimus, Deum scil. peccatum facere qua tale; et Dei ac hominis circa actum peccati concursum intentionem tantum et consilio differre. Bradwardinus ante 300. annos ita docebat, etc. » Resp.: Quid Amesius cum suis sociis admittat, vel non admittat, in questione hic non est, sed quid Calvinus, Zwinglius, Beza. At nonne hi aperte quantum hanc propositionem docuere locis a Bellarmine recitatis?

Ad CAPUT IX.

Ex quoque propositionibus superiori cap. prolati, Bell. hic nonnulla corollaria legitime ducunt contra Calvinum.

I. — Qui impellit, et cogit alium ad opus quodcumque faciendum, ejusdem operis primarius auctor est. Sed Deus, ex adversariorum sententia hoc facit in peccato. Ergo. Amesius 1: « Deus non cogit voluntatem: quae si cogeretur, desineret esse voluntas ». Resp. 1: « Freni cogi homines ad mandata divina præstanda », ait Calvin. lib. i. cap. 17. §. 11. Male ergo si fons est et falsum asseruit, judge Amesio. Resp. 2: Nihil hinc proficit Amesius, qui propositio illa vera est de voluntate humana, suaviter et sponte necessitate ad peccaminosam actionem, adeoque totum argumentum firmum manet. Amesius 2: Qui impellit aut movet alterum, non moraliter suadendo, sed intime dirigendo at libere faciendum illud in quo peccat, et illud facit jure dominii supremi in finem bonum, quem inde certe sequetur, ille non est auctor, sed ordinarius peccati. Hoc autem totum est quod Deus facit. » Resp.: Hie jam totam blasphemiam Calvini proficitur, quam antea tam caute amoliri satagebat Amesius. Quis dubitet, plus esse, directa intentione actus peccaminosus physice necessitate miseram creaturam ad talum actum admittendum, quam tantum moraliter suadendo eum inducere, relicta ei libera dissentendi potestate? Adde, contradictorios hic implicari terminos, cum singulit, intima et physica necessitate hominem ad libere sic operandum dirigere. Amesius 3: « Vel Bell. confundit opus, aut actum qua talis est, eum peccato, vel quatuor terminorum sophisma proponit. At vero communis est sententia Thomistarum et Scholasticorum etiam reliquorum, actum peccati in quantum actus est, a

Deo esse tamquam a causa: sed deficieniam et inordinationem actus esse a causa deficiente, non a Deo, Alvarez disp. 24. » Resp.: Malitia formalis ab ipso materiali actu peccati præscindi opera intellectus protest, re ipsa non potest. Itaque omnis qui cum sufficiente advertentia ad legem aternam, hie et nunc opus tale vetantem operatur, sive sit prima, sive secunda causa, sive ex sancto, sive ex pro fine, semper peccat, cum peccatum essentialiter aliud non sit, quam dictum, factum, cogitatum contra legem Dei aternam. Deum esse causam actus peccaminosus materialiter spectat, fatemur omnes contra Durandum; minime vero liberum determinationis ad illicitum, cum prestat concursus indifferenter ex se, quod omni labore peccati vacat.

II. — Corollarium: Opus quodcumque magis pertinet ad imperantem, quam ad exequentem. Sed ex adversariorum sententia Deus jubet Satanam et impium, ut maleficia concipient, etc. Amesius: « Si Deus imperaret aliqui actum, qui alias ex lege communi peccatum est, illi cui extra ordinem imperaret, non esset peccatum, nedum Deo. Contradiccio enim, ut idem actum eadem ratione esset et secundum, et contra voluntatem Dei revelatam ». Resp.: Hoc quidem vere dicitur de actibus pravis, in quibus per dispensationem divinam potest auferri prohibito, ut constat de homicidio, fornicatione etc. At quid de actibus odii Dei, et omnibus præcise contra dictamen conscientiae admisis? In his certe nec Deus dispensare potest, cum fieri nulla potentia queat, ut Deus sit licet contemptibilis: et tamen omnes hi actus ab impiis eliciti, ex imperio Dei eliciuntur juxta Calvinum. Est ergo in hoc patentissima et blasphemia et contradiction. Estque haec impietas tanta, ut quamvis Calvinus aperte eam admittat, mitigate tamen Amesius maluerit imperium illud, et coactio nem etiam seu necessitationem physicam interpretando « efficacem providentiam circa peccata ». Sed hoc est verba dare, ut per se patet.

III. — Coroll. Qui utiliter instrumentum, auctor est primarius ejus operis, quod ipse per instrumentum facil. Sed juxta adversarios, impii dum peccant, sunt instrumenta Dei. Ergo. Amesius: « Quatuor sunt termini, Opus enim quod Deus per impios facit, quale, non est peccatum, sed judicium iustum ». Resp.: Haec est patentissima et im-

pissima blasphemia. Quomodo enim non deo qualiscumque Christianus, sed hominem compos credat, esse justum iudicium, quod Deus intima et physica necessitatione dirigit miseros mortales tamquam instrumenta ad blasphemias et odium Dei, etc.? Cetera quæ addit de instrumento libero, inania effugia sunt, cum constet ex supradictis, Calvinianam illam libertatem esse mere mentis et asininan, non vero realem et humanam.

IV. — Coroll. Qui procurat, et quidem efficaciter, ut aliquis peccet, is ejus peccati verissimus auctor dici debet. Sed ita Deus iuxta Calvinum. Ergo. Amesius: « Efficax procuratio est vel ordinationis tantum, et gubernations existentiam rei infernit, vel etiam affectionis rem sua vi producentis. Priore sensu propositio est falsa, et assumptione posteriori ». Resp.: Propositio priore sensu est verissima, cum gubernatio non tantum permittens et ordinans, sed etiam intendens directe (quantumvis ad alteriorem bonum finem), imperans, necessitanis ad actum intrinsecum malum, sine dubio sit flagitiosa. Quis sani cerebri de hoc dubitarit? In posteriori etiam sensu assumptionem esse veram, patet ex proxime dictis. Quæ enim possit efficaciter fingi procuratio criminis, quam velle, prædefinire, intendere, impetrare, necessitate physice ad actum, cui indispensabiliter annexa sit culpa?

Ad CAPUT XI.

Objiciunt heretici: « Varia testimonia Scripturæ, quibus significatur, Deum velle et deinceps illa, quæ ab hominibus cum peccato fuit, Gen. xlvi. vers. 8, l. v. 29. Act. ii. vers. 23. et iv. vers. 27. » Resp. 1: In malis operibus sape accidit, ut actio sit mala, et passio bona; Deus igitur voluit ac prædefinivit opera ista virtutem, scilicet summe patientię, quæ in passione consistunt, cum voluit ac prædefinivit, ut Joseph venderetur, et Christus occideretur: opera autem mala vendentum et occidentium non voluit, nec prædefinivit, sed cum prævidebat, ea infallibiliter ex nequitia et invidia illorum, absque sua intentione et prædefinitione obvientura, ordinavit illa ipsa ad bonum patientium. Neque vero nos (ut sycophantice affingit Amesius), opus virtutis in mera passione constituum, quæ pro certo habemus, requiri ad formalem virtutis

gentes et liberos effectus infallibiliter? Respond. 2. Sicut scientia et voluntas Dei nullam habent extra se causam, ita nec earum certitudo, quam essentialiter habet omnis cognitio et decretum, hoc ipso quod Dei sunt. Respondeo 3. : Nihilominus mors Christi potuit distincte quoad omnes circumstantias ipsum Christum concernentes prædefiniri: malitia Judeorum præsciebat Deus infallibiliter in iis circumstantiis ea perpetraturam in Christum, quae eos patrassæ ex Evangelio constat. Quid in sua via hic respondeant Dominicani, nostra non interest: ipsi viderint. 4. Argumentum illud Rispolis non stringit: nexus ejus vix est telis araneorum firmor. Non omnis qui quovis modo (physice tantum ut universalis causa), concurrit ad hoc, ut Titius ponatur in occasione, in qua infallibiliter peccatum est, censetur reus scandali: sed tunc tantum, cum potest et tenetur impeditre, ne ponatur in talibus occasionibus. Quod si hoc valeat in quovis homine, quanto magis in Deo, universalis Rectore omnium agentium liberorum. Plane falsum est, quod ponere hominem in occasione lapsus infallibiliter evenit, idem sit quod procurare lapsum, id supra ostensum. 5. Pendent sine dubio etiam malæ hominum voluntates a Deo, sed tantum ut permittente, conversum indifferenter exhibente, ac ad maius bonum sapienter ordinante, absque intentione ulla vel prædefinitione illarum.

Ad CAPUT XII.

Objiciunt hæretici: « Deus dicitur impium creasse ad diem malum, Prov. xvi. vers. 4. fecisse vasa in contumeliam, Rom. ix. vers. 21. et excitasse Pharaonem, ut ostenderet in ipso virtutem suam, ibid. v. 17 ». Resp.: Deus creat impios nonnisi materialiter, id est, creat eos, quos videt futuros impios, ut eorum impietate utatur ad justitiam et potentiam suam manifestandam. Amesius: « Hoc totum est, quod in hoc argumento probatum imus, Deum creare illos, quos videt sua permissione impios futuros, ut eorum impietate ad suam gloriam utatur. Creat cum voluntate permittendi, ad certum aliquem finem per peccata sic permissa consequendum. Dissensio est in ratione prævisionis tantum, de qua jam dictum est, quantum iste locus admittit ». Resp.: Damnationem decernere ob prævia peccata,

justitiae est Deo dignissime! sine previsione autem peccatorum, damnationem decernere, injustitiae videtur, divinae benignitati minime congruentis; quod tamen Deo affingit crudele Calvinii dogma.

Ad CAPUT XIII.

Objiciunt hæretici: « Deus in Scripturis dicitur impellere homines ad ea, quæ ipsi sunt peccata, et iis quasi instrumentis uti ad ea opera, quæ sine peccato perfici nequeunt. I Sam. xxiv. vers. 4. II Sam. vi. v. 10. I Reg. xi. vers. 37. et xii. 15. 24. etc. » Resp.: Deus non solum permittit, impios agere multa mala; nec solum deserit, ut cogantur pati, quæ ab impiis inferuntur; sed etiam præsidet ipsis voluntatibus malis, easque regit et gubernat, torqueat et flectit, in iis invisibiliter operando, ut licet vitio proprii male sint, tamen a divina providentia ad unum potius quam ad aliud, non positive, sed permissive ordinantur. Amesius: « Ultima illa limitatio (permissive), non potest ad totam prævidentiam præsidendi, regendi, gubernandi, torquendi, flectendi, referri sine manifesta contradictione ». Respond.: Nulla, ne obscura quidem contradicatio hic est, cum « permissione » præcise sit respectus actionis peccaminosis tantum; positiva autem immisio, e. g., cogitationis honestæ, quæ malus male ad suum aliorumque perniciem uitit, nihil continet malitiae; *imo eximie bonitatis et sapientiae est, hanc ipsum abusum honorum, quo mali sibi ipsi tantum nocent in anima, convertere in bonum electorum et Dei gloriam.* Falsum etiam est, si Deus hac ratione permisiva, « ordinat » hominem ad unum malum potius quam ad aliud patrandum, tum ordinare eum *positivo* ad peccatum ». Nam licet sit « aliquid peccati in uno malo, quod non est in alio »; id tamen non Deo malum ordinanti ad bonum, sed homini ad malum propria sponte se precipitanti imputatur; sicut cum quis homini ad ruinam præcipiti, hanc potius quam aliam, ad ruinam aperit viam, non est ei auctor ruinæ, sed permissive ordinat ejus ruinam, ut recte aiebat Hugo a S. Victore. Denique falsum est, quod supponit Amesius (*imo affingit dictis S. Thomas et Bellarmini*), « Deum præbere occasionem peccandi in illum finem ut peccetur, et sic procurare peccatum ». Hæc blasphemia Calvinii est, quam directe S. Thomas et Bell. a

Deo amoluntur. Qui ad bonum bono fine invitat, quem tamen ex propria perversitate videt ad scelus tale abusurum, non scandalizat, nec peccat, cum ne is quidem censeatur scandalum activum admittere, qui parato ad peccandum graviter, persuadet ut posse leviter delinquat, ut Loth, offerendo Sodomitæ filias, ne nefanda pæderastia se inquinarent, non creditur peccasse.

Ad CAPUT XIV.

Objiciunt hæretici: « Deus dicitur corda hominum exescare et indurare ». Resp.: Non positive, sed negative, permittingdo scilicet, deserendo, non miserando, sicut sol assessor suo obtenebrat aerem. Amesius 4. « Non est causa positive, sed negative; hoc nihil aliud est, quam, non est causa, sed est causa, sine vi causandi: omnis enim vis causandi est positiva, non negativa ». Resp.: Amesius *λογουχίαν* ventilat. Quis enim neget, dari suo modo causam, seu principium inducens privationem? Obduratio cordis et exæccatio mentis non magis exigit positivam causalitatem in Deo, quam in sole actionem positivam aeris obtenebratio. Tam cæcitas mentis, quam obduratio cordis, potest esse diverso respectu et peccatum, et causa peccati, et pena peccati. Imperite hinc infert Amesius: « Si induratio aut exæccatio est pena, tum pendet a Deo justice, non negative, sed positive eam ex justitia volente et decerneret ». Resp.: Male confunditur sententia, qua decernatur pena infligenda, ab ipsa pena, que in merita negatione potest consistere. Illa semper est quid positivum, non vero haec. Penna, qua Adamus posteritas privata est gratia sanctificante, nihil positivum est, licet decretum de ea infligenda sit ipse actus Dei positivus: Porro, etiæ hæc desertio, secundum morem loquendi Scriptura, recte significetur per vocabula actionem exprimentia, revera tamen nulla intervenit actio Dei, sed actionis omissione. Accommodat enim se S. Scriptura modo vulgari loquenda, qui dicitur, e. g., etiam isti, qui ne ipse occidit, nec jussit occidere, sed tantum permisit et deseruit, occidisse, ut David II Reg. xii. vers. 9. Uriam interfecisse dicitur. Frustra tamen hinc præsidium errori suo querit Amesius, cum sit: « Cur ergo vexamus nos calumnias, cum rectum istum morem Scripturæ observamus? ». Resp.: Non calum-

nias, vexantur Calvinista, sed juste postulanter blasphemæ, quod contra communem et verum sensum Patrum et Ecclesie (imo ipsius Scriptura alibi se explicantis), non tantum permissivam, sed etiam positivam exæccationem et obduracionem Deo affingant, dicendo, cum prædefinire, physice necessitate etc. ad scelerâ et reprobum sensum, quod innocentie divinae nimium resugnat.

Ad CAPUT XVII.

Objiciunt hæretici I. « Si Deus ullo modo lapsum Adami decrevit, et præordinavit, tum ambiguo fine hominem creavit. Sed falso sum hoc: Ergo et illud ». Resp.: Neg. sequel, majoris, quia ad gloriam justitiae et misericordie sue manifestandam illum condidit. Creavit certe Adamum et totum genus humanum ad finem aeternæ felicitatis consequendum, non quidem absolutum, sed conditionato decreto, si maneret in observantia mandatorum. Quia vero simul prævidit, illum in his quibus de facto positus est circumstantiis lapsurum, sed ex meritis Christi reparandum; duxit melius esse, ex malis permisso majora bona eliceret, quam mala nulla permettere. Amesius: « Præscientia rei future si sit certa, certam aliquam et immobilem causam penetrat et comprehendit, ob quam illa res futura est. Sed nulla talis fuit ab aeterno præter Dei voluntatem et decreto. Hæc igitur præscientia voluntatem et decreto Dei supponit ». Respondeo: Major est falsa; cum certissimum sit, præscientiam divinam de futuris liberis creaturis nullam supponere causam proximam, immobilem et certam. Si enim sagacitas humana sepe admidum verisimiliter de ejusmodi futuris liberis divinare potest; quidni Deus infallibiliter omnia ejusmodi penetrat et comprehendat? Hæc quippe certitudinem et infallibilitatem non ab objectis emendat, sed essentialiter a seipso habet. Itaque præscientiam infallibilem de odio Dei non præcedit decretum nisi permisum; quod sufficit, ut homo positus in manu consilii sui possit sponte libera cum concursu Dei indifferenter eligere malum et non bonum. Quæ deinceps contra dictum Bellarmini (Quod Deus cognitione simplicis intelligentiae cognoverit, hominem si conderetur, peccatum), disputat fuse Amesius, partim inscitia, partim sycophantia laborant. Unum

idemque objectum reale (ut lapsus Adami), sub diverso statu et consideratione potest pertinere ad scientiam simplicis intelligentiae, conditionatam, et visionis. Quis dubitet in priori signo rationis antequam concipiatur decretum de Adamo creando, concepi ejus et productionem et producti lapsus possibilem, et etiam sub conditione futurorum, si ponatur in iis circumstantiis in quibus de facto positus est in tempore? Unde nec tantillum luxuriam argumentum Bellarmini, quod Amesius ait « omnibus suis pedibus » laborare; nempe hoc: Priora sunt in Deo, que necessaria sunt, quam quae sunt libera. Sed cognitio possibilium et conditionata futurorum (ut sic), est in Deo necessaria. Ergo est prior omni decreto libero et qua ad hoc sequitur, scientia visionis. Major est axioma a Theologis communiter receptum. Nec minor negari potest absque injuria in divinam scientiam, ut constat ex I Reg. xxiii. vers. 12. de prodictione Davidis si maneret in Cœlam; et, Matth. xi. v. 23. de conversione Sidoniorum et Tyriorum, etc. Amesius frustra hic in subsidium vocat predeterminatum Thomistarum dogma, de futuri conditionatis nullam habentibus determinatam entitatem, et veritatem ante decretum divinæ voluntatis. Esto enim non sint determinatae in se, vel in causa ejusmodi veritates objective contingentes, nec ulli enti existenti identificare; negari tamen nequit, eas omnes objici cogitatione diuine inalabilis, ut suo loco demonstrant Scholastici.

II. — Objic. « Proveat a Dei decreto, non a natura, quod omnes homines in Adamo peccaverunt ». Resp.: Pactum illud Dei cum Adamo, ut innocens gratiam, lapsus transfuderet culpam originalem in posteros, non est causa privationis gratiae in omnibus posteris Adami, sed ipse Adam, qui sciens et volens tali culpa omni sue posteritati nocuit. Numquid si res vassallo veterari ne adversario suo suspectas ferat, aliqui privilegii nobilitatis spoliandum se cum tota posteritate, nemo dice regem, sed solum vassallum esse et physician et moralem causam, cur ejus posteritas ad conditionem plebeiorum dejecta sit. Verbo, numquam princeps fereus legem, ac gravis penæ comminatione eam sanciens, dici potest causa (salement per se et proprie), cur rei talem penam incurvant.

III. — Objic. « Homo non potest labi Deo invito vel ignorantie, vel otiose spectante. Ergo lapsus est Deo volente ». Resp.: Lapsus

est Deo invitato, sed inefficaciter; non ignarante, nec otiose spectante, quia ex officio prima cause concursum indifferentem praestitit. Lapsus denique est Deo volente non impetrare lapsus, sed permittere ob justas causas, ut scilicet majora bona inde eliceret ejus sapientissima omnipotencia. Quid hinc subsidi pro Calvini prædefinitione, necessitatione physica etc. actus peccaminosus?

IV. — Objic. « Deus ab aeterno decrevit justitiam et misericordiam suam manifestare. Ergo voluit aliquo modo, ut peccatum existoret, sine quo ad istos fines non perveniretur ». Resp.: Illud « velle aliquo modo », plus non importat, quam velle permettere. Præscivit enim, solam permissionem sufficeret.

Ad CAPUT XVIII.

Objiciunt heretici: « Deus concurrit ad actionem illam efficiendam, que homini peccatum est ». Sic est; quis preter Pelagium et Durandum negat? Quid vero hinc infers? Ergo Deus est etiam causa peccati ut sic? Resp.: Si hoc inferit Amesius, jam assertit quod supra negavit sub fine thes. 8. cum Thomistis. Est vero mirandum, quia fronde Amesius, postquam summatum retulit Bellar. responsionem hanc: (Deus non efficit actionem illam ut causa particularis, sed ut causa universalis, præbens vim et influum quedam indifferentem et communem ad illam actionem, et ad contrariam, qui a concursu cause secundæ limitatur et determinatur); mirum, inquam, est, quia fronde replicans Amesius dicat: « Novum illud commentum Jesuitarum, solide refutatur a Thomistis, ut videlicet est apud Alvarez disput. 21. quia facit providentiam Dei confusam, imperfectam, a creatura pendentem, ut ab ipsa percipiatur ». Annon legit ipsa S. Thomas dicta in eodem cap. a Bellarmine recitata, quæ prope iisdem quibus Jesuite verbis hoc novum commentum tradunt? Nempe ex 1. 2. qu. 80. art. 1. ad 3. sequentia: « Dicendum, quod Deus est universale principium omnis interioris motus humani: sed quod determinatur ad malum consilium voluntas humana, hoc directe quidem est ex voluntate humana, et a diabolo per modum persuasoris et appetibili proponens ». Et ibid. quest. 10 art. 4. ait: « Divinam motionem recipi in causis secundis juxta earum dispositionem ». Et in quest. 3. de malo ar-

tic. 2. ait: « Attendendum est, quod motus primi moventis non recipitur uniformiter in omnibus mobilibus, sed in unoquoque secundum proprium modum ». Et quæst. eadem art. 7. ad 3. ait: « Deum agere cum omnibus causis secundis, sed cum liberis ita agere, ut eas non determinet ad unum, sed relinquat determinationem in potestate liberi arbitrii ». Denique lib. iii. cont. Gent. cap. 66. dicit: « Causas secundas esse particulas et determinantes actionem primi agentis ». Vix sane potuisse Doctor Angelicus hoc, quod in Bellarmino vocat Amesius « novum commentum Jesutarum », clarioribus verbis docere. Sunt ergo in hoc Jesuitæ genuini Doctoris Angelici discipuli. Per quam falsum est, quod dicit, et non probat Amesius: « Sic facere nos Dei providentiam confusam, imperfectam, etc. Quasi vero non ad eam sufficiat prædefinitione omnium bonorum operum, malorum vero permissione,

VINDICIAE
PRO LIBRO QUINTO
DE STATU PECCATI

QUI EST SECUNDUS DE PECCATO ORIGINIS

Ad CAPUT V.

Amesius de presenti questione sic disserit : « Quamvis apud Bellarmin occurant alia multa, que de hac materia ita traduntur, ut a nostris merito castigentur; unicatenam est controversia gravis, de qua unanimam cum nostris instituit disputationem. Questio est: Utrum corruptio naturae, ac prasertim concupiscentia, qualis inventari etiam in baptizatis et justificatis, sit proprie peccatum? Pontifici negant; nos affirmamus. Hui autem diligenter adverterebus, (quod non solet observari), Pontificios, quamvis questionem istam proponere soleant de justificatis tantum, idem tamen aperte sentire de iis qui post Baptismum, dominante iis peccato, sunt injusti. Per Baptismum enim ita absolvit hominem a debito justitiae originalis, ut concupiscentia postea regnans non habeat rationem originalis peccati. Bonavent. in 2. dist. 32. 5. 6. 7. Cum autem concupiscentia eodem plane modo sit omnibus injustis, evidenter sequitur: Pontificios in hac causa pro Pelagianis pugnare, qui originale peccatum simpliciter negant. » Resp.: Puritanus iste evident calumniatur. Cum enim apud omnes Catholicos fide sanctum sit, per Baptismum, penitentiam et contritionem perfectam, penitus tolli peccatum originis; quomodo igitur « peccatum originis simpliciter cum Pelago negamus? » Quam insula cavillatio! Pontifici negant, concupiscentiam in renatis per Baptismum habere rationem peccati originalis: Ergo « negant simpliciter cum Pelago peccatum originale ». Numquid hoc specimen illustris est argumentatio Quodlibetica? Reponam huic Puritano Theologum alium

ex Calvinii Schola Reformatum, Gerhardum, Joann. Vossium, qui ex Collegio Theologico Illustr. DD. Holl. et Westfries. Ordinum, quod est Lugdini Batav. scripta sua omnia: « Ecclesiae Reformatae (quo nomine, inquit, cum nostris complector eas, que sequuntur Confessionem Augustanam), iudicio submittens », in historie sue Pelagianae lib. II. part. 2. antithesi 7. ait: « Augustinus, (Itemque Hieronymus), fatetur, concupiscentiam in renatis etiam mali nomen mereri; negat tamen, in illis propriis peccatum dici posse, eo quod reatus peccati per Baptismum tollatur ». Deinde recitatione SS. Augustini et Hieronymi verbis ex lib. I. de nupt. et concup. cap. 5. 23. 26. item lib. VI. cont. Julian, cap. 3. et 8. lib. II. de pecc. remiss. cap. 28. et Hieronym. Dialog. lib. III. adversus Pelagianos, subdit: « Quamquam vero Augustinus negat, concupiscentiam in renatis esse peccatum proprio dictum; agnoscit tamen hoc nomen ei competere lib. I. de nupt. et concup. cap. 23 ». Unde perspicuum est, juxta Vossium, nos Pontificios idem prorsus sentire in hoc puncto, quod SS. August. et Hieronym. nec nisi per atrocem calumniam posse nos cum SS. Augustin, Hieron. (immo universa Catholica Ecclesia), qui puri Pelagianismi, et negati simpliciter peccati originalis. Quod si Puritanus mitiori huic reformato Batavo non acquiescant, ac quiescant saltem suo Calvinio, qui paria profiteret lib. III. insti. cap. 3. §. 10.

Ad CAPUT VII.

Veritas Catholica probatur I. ex Jacob. I. v. 14. ubi ab Apostolo quatuor distinguuntur: Concupiscentia, suggestio, delectatio,

et consensus: et concupiscentia non vocatur peccatum, sed pars eius: *Concupiscentia parit peccatum*. Amesius 1. « Ridicula est haec tota argumentatio ». Nimis quia non nisi deridendo a Lutheranis et Calvinistis solvi potest! Amesius 2. « Alienæ est conclusio et plana Pelagiana ». Resp.: Alienæ omni veritate est haec calumnia, et plusquam Calvinistica. Ubi enim unquam SS. Augustin., Hieronym. aut ullus ejus avi Catholicus scriptor Pelagium reprehendit, quod concupiscentiam in quibuscumque sive baptizationis, sive infidelibus dixerit non esse formaliter et proprio peccatum? imo, nonne S. Augustin. a Bellarmino laudatus idem quod nos dixerat: « Pariens a parente discenritur »? Amesius 3. « Concupiscentia dicitur parere peccatum, eo modo quo interna animi rectitudo (qua est justitia) parit justitiam, id est, completum actum, de quo nomen et natura motus et principiū ejus usitate et proprie maxime praedicator ». Resp.: Mala est haec comparatio. Vera comparatio debet institui inter potentiam naturalem bene dispositam, uti erat in statu innocentie, beneficio originalis justitiae, et male dispositam uti jam est, ex privatione originalis justitiae. Item inter habitum virtutis, et habitum vitiis. Unde patet sophistica vanitas effugia Amesiani. Non minus insulsa sunt effugia Gerhardi, qui hinc infert 4. « Concupiscentiam in non renatis non esse peccatum ». Resp.: Libenter admittimus illatum. 2. Ait: « Sic etiam peccatum origine non esse vere peccatum, quia scilicet parit peccatum actuale. Peccatum origine est inobedientia primi hominis: ergo haec non esset peccatum ». Resp.: Argumentum ex Apostolo procedit de uno eodemque subiecto, quod hic secus est. 3. Ait: « Sic etiam delectatio aquæ ac concupiscentia non esset peccatum, cum tamen Bellar. lib. I. de amiss. grat. cap. 3. §. rursus, dicat: Delectationem, hoc est, consensum imperfectum esse peccatum saltem veniale ». Respond.: Gerhardus more suo, id est, fraudulenter Bellaruminum allegat. Non enim loquitur Bellarm. de motu primo delectacionis, sed de eo qui est imperfecte voluntarius et deliberatus. Motus autem illi primus plane indeliberatus aquæ parum est formaliter et proprio culpabilis et peccatum, ac ipsa concupiscentia.

II.—Probat. Paulus ad Roman. VII. vers. 17. 18. satis aperte docet, concupiscentiam in homine justificato non esse proprio pecca-

tom, quod reum facere possit. Amesius 4.: « Secundum hoc argumentum, everti: prius.... Annon fortius argumentum, quod petitur ab eo quod dicitur, quam quod pendet ex eo, quod disertis verbis dicitur? » Resp.: Cum Apostolus conceptis verbis dicat: « Nihil esse damnationis », seu damnable, culpabile, reprehensibile, imputabile, ubi nempe consensus cohibetur; manifestum est, motus illos concupiscentie omnes, qui carent consensu voluntatis, non posse esse culpas et peccata proprie dicta, sed ita dici per metonymiam, ut ait S. Augustinus. Unde frivola est altera evasio Amesii, qua ait: « Sophisticæ a Bellarm. mutari quæsionem », eo quod dixerit: Concupiscentiam non esse proprio peccatum, quod reum facere possit. Omne quippe proprie dictum peccatum essentialiter reatum culpa, imputabilitatem, reprehensibilitatem, etc. involvitur. Voluntaria est Amesiana illa glossa: (Non dicit, non posse sibi imputari, sed innuit, per gratiam Dei non imputari). Si enim non est, non est imputabile; sed in renatis non est culpa, seu voluntaria a lege Dei aversio: Ergo nec est imputabilis; et ut non esset imputabilis, fecit gratia, que extinxit culpam. 4. Iterum falso affingit Apostolo, quod « non velit absolute motum illum non esse suum, cum fateatur vers. 15. et 19. Se perpetrare, se facere etc., et illa ratione subjici peccato, v. 14 ». Sed subintelligit non esse suum opus comparative, et secundum partem illam regenitam, qua ab illo efficaciter dissentit ». Sed vel imperite, vel fraudulenter pervertit haec glossa verba Apostoli, cum non modo communis SS. Patrum interpretatio, sed ipsa ratio naturalis dicit, motus concupiscentia involuntarios (sic ut et contrario motus primos gratie illuminantis et excitantis), facere nos physicæ, sed non moraliæ, seu libere. Unde ait Apostolus: Non ego (id est, non homo, vel rationalis superior portio), operor illud. Nam si reluctantè ratione, sola pars inferior operatur, vere dici potest: Non ego operor illud. Est quidem omnium operationum physicæ consideratarum principium Quod ipse totus homo; at morali, atque ut agens liberum, non est principium Quod nisi illarum actionum, que cum advertentia rationis voluntarie elicuntur: Quo observato, evanescent plerique cavillationes Amesii plane futilis, ac prasertim ultima, cum ait: « Peccatum originale antecedit judicium rationis, et voluntatis actum

primum, ut causa suum effectum. Concludit ergo pulcherrime Bellarm. peccatum originale non esse peccatum proprio dictum ». Resp.: Hoc non Bellarmius, sed Amesius sycophantice infert. Bellarmius loquitor de peccato actuali proprio, quod verissime ait non contrahi ante advertentiam rationis. Amesius id nequiter ad habitabile aliena voluntate contractum detorquet, ut incertos fallat. Vel si non fallat, ipse pueriliter fallitur.

III. — Prob. Rom. viii. vers. 4. *Nihil ergo damnationis est in iis, qui sunt in Christo Iesu; seu, nihil est in justificatis condamnatione dignum, adeoque concupiscentia in renatis remanens non est peccatum mortiferum æterna damnatione dignum. Amesius: « Quamvis nulla sit iis condemnatio, est tamen dignitas et causa condemnationis; alias nulla esset in illis materia absolutionis: Item, nulla est talis condemnatio talibus, propter misericordiam Dei reatum amoventis; sed est in ipsis causa condemnationis, etc. Eodem modo respondet Magist. Scholasticorum lib. ii. dist. 23. etc. » Resp.: Hæc glossa Lutherano-Calvinistica Apostolo et veritati repugnat. Nam Deus qui est infinite bonus, sapiens, et potens, ita remittit peccatum mortiferum, ut non sit ultra, adeoque cum justissime judicet res ut sunt, eos quos in amicitiam recipit, facit dignos eadem, adeoque non ultra dignos æternam damnationem. Etsi ergo concupiscentia et ignoratio refinquantur justificatis ad agendum, peccatum tamen proprie et formaliter esse nequeunt, quia nolentes volentes iis subjacent. Mag. sententiæ non faveat Lutherano-Calvinianis, nisi ultima particula (manet actu), detraheatur ad sensum auctori contrarium. Ly « actu » idem est quod in effectu. Concupiscentia quippe est peccati originalis effectus.*

Confirmatur argumentum. Quia reatus est inseparabilis a peccato digno æterna damnatione. Non est enim sola ordinatio ad penam, sed est dignitas sive meritum penæ. Relatio autem non potest a fundamento proximo separari. Sed reatus est relatio, cuius proximum fundatum est peccatum. Ergo reatus non manet nisi manente peccato, et perit hoc necessario, perente illo. Amesius: « Sola ordinatio ad penam tollitur in remissione peccati, non vero dignitas. Ordinatio autem illius actualis fundatum proximum est justitia Dei persequens peccatum

vindicta, et hoc fundamentum post gratiam remissionis in Christo non manet. » Resp.: Gratus ista assumuntur Apostolo plane adversa. Quomodo enim nihil est in justificatis condemnatione dignum, si manet tota culpa mortalism? numquid sic judicium Dei non esset secundum veritatem? Judicaret enim eum hic et nunc amicitia sua dignum, qui tamen re ipsa est odio dignus ob meritum culpa remanens. Set videamus subtile effugium Amesii: « Contrarium, inquit, est certissimum; quod non manet ut objectum remissionis, de eo non potest dici quod remittatur. Deus vero quando remittit, non iudicat peccatum non esse, sed ex gratia iudicat non esse vindicta prosequendum; et hoc iudicium est verum. » Resp.: Similis est hæc argutia Calvinistica huic: Quod non manet ut objectum destructionis, de eo non potest dici quod destruator. At forma corrupta in mutatione substanciali non manet ut objectum destructionis: Ergo forma corrupta non potest dici, quod destruator. Numquid satis inepte? At quod inter utramque argutati nem discriberemus? Remissio iniuriam nostrarum per gratiam divinam facta, non est fictitia, sed tota quanta vera; ita ut qui paulo ante odio erat dignus, nunc amore sit dignus ob mutationem intrinsecam a gratia Dei homini provenientem.

Ad CAPUT VIII.

Testimonia SS. Patrum Amesius omittit, conscient fortasse ex ipsa Calvini confessione, eos nimium favere sententia Catholicorum.

Ad CAPUT IX.

Eadem veritas probatur ex rationibus. I. Baptismus non liberat hominem a concupiscentia; ergo vel concupiscentia non est peccatum originale: vel Baptismus ab hoc non liberat. Amesius: « In celebratione Baptismi ob-signatur liberatio ab omni peccato, et ab omni pena peccati: sed effectum actuale ipsum hujus rationis non perficit uno momento ». Sed quomodo haec response neratur argumentum? nonne et antecedens verissimum, et consecutio optima est? Obsignatio illa commentitia jam tom III. explosa est: et licet gratis admitteretur, nihil inde pro solutione nostri argumenti.

II. — Prob. Concupiscentia est effectus et pena peccati originalis: Ergo non est ipsum

peccatum orig. Amesius: « Concupiscentia actualis non est effectus aut pena peccati orig. in eodem homine habitantis ». Quid hoc monstrum? Ergone verum, quod homo Puritanus, et concupiscentia sit una eademque res? ergo aperie profiteretur Amesius monstruosam Illyrici fatuitatem? o sapientiam! Nihilo sanior est responsio, quam adhibet hoc Bellarmini arguento: (Eadem est ratio mortis et concupiscentiae. Sed mors est pena et non peccatum originale); nempe « dispar est ratio concupiscentiae. Neque enim dictum a scriptum legitimus: Qua die peccabis, concupiscentia concupisces ». Resp.: Certum est in illa Dei communione (*Morte morieris*), intelligi morte tam animali quam corporis, et illam mox eo momento incurrandam actu; hanc vero etiam statim quoad debitum et necessitatem; quoad actum vero et tantum hora et momento, quo liberari Deo sententiam mortis exequi. Idque verum est in posteris æque ac in Ado no. Sicut autem sub morte corpori intelliguntur, licet non exprimantur, morbi corporales (ad mortem corporalis disponentes), ita passionis inordinatio tamquam dispositio nes ad mortem animæ per actualia peccata incurrandam.

III. — Prob. Si homo non nasceretur ex Adamo, et tamen haberet concupiscentiam quam nunc habet, non posset in eo concupiscentia proprie vocari peccatum; ergo concupiscentia ex se et natura sua non est proprie peccatum. Nec verum est, quod ait Amesius: « Ex eadem suppositione probari posse, concupiscentiam non esse penam ». Disparitas enim inter culpam et penam est, quod ex arbitrio Dei pendaat, ut id quod alias in aliquo statu hominum foret naturalis conditio, jam post admissam culpam in statu naturæ integræ, deputetur in penam, subducta originali justitia et protectione Dei; non vero ex decreto Dei pendaat, ut res mere naturalis sine voluntione homini imputetur ad culpam, et peccatum proprie ad formaliter. Concupiscentiam vero per se spectatam, mere naturalem esse, jam alibi in superioribus ostensum est, minime vero justitiam originalem, ut pote naturæ humanae indebitum. Quam « absurdum » autem sit, « dicere peccatum proprie dictum, esse naturale » in statu pure naturæ (uti assertit hic Amesius), quis nisi cœcus non videat?

IV. — Probat. Primi concupiscentie motus, quibus mens resistit, non sunt pecca-

tum: Ergo nec proritas ad tales motus. Antecedens probatur: Quia istiusmodi motus non sunt in nostra potestate. Ames. I. « Hac stropha infertur pro Pelagianis, nullum esse peccatum orig. omnino quia primi ejus motus non sunt in nostra potestate. » Resp.: Infertur hoc vi Quodlibetica, supponendo scilicet errorem Lutherano-Calvinisticum, de quo est tota controversia. Amesius 2. « Primi isti motus non sunt ejusdem rationis cum originali peccato, quod Lombard. loc. cit. necessarium esse docet ». Resp.: Disting. Sunt ejusdem rationis cum peccato origin. a Lutherano et Calvinista conficti, concedo assumptum; cum peccato orig. quod singularis Adami posteris inest, nego. Lombard. dist. 23. non dicit, quod ei Amesius imponit. Quod denique ex Bonaventura, Paris., Antiod. et Alens. cum Magistro dicit: Iis motibus « resistere esse aliquo modo in nostra potestate »; nihil ad rem facit, et plane falsum est; cum evidens sit, primam de rebus cogitationem non esse in hominis potestate, ac per consequens nec motus in appetitu ex ea subito consequentem. Hic magister rursum falso allegatur.

V. — Prob. Si concupiscentia est verum peccatum, et semper manet in homine, quantumvis justificato, sequitur, Christum non vere, sed imputative tantum redimesse ac liberare non a peccatis. Amesius: « Vere, et imputative, non opponuntur ». Respond.: Haud minus quam filius naturalis et adoptivus. Quid prodest, non imputari mihi peccatum, si re ipsa illo inquireret? quid obest imputari, si eo non sim obstrictus? Sive autem mansura, sive non mansura sit semper concupiscentia in justificatis, saltem quam diu manet, facit homines feros, Deo inimicos et edibles, si a parte rei (ut adversarii contendunt), proprie peccatum mortiferum est. Plura de hoc infra, ubi de justitia imputativa agetur.

Ad CAPUT X.

Obiciunt hæretici I. — « Concupiscentia qua in renatis est, sape vocatur peccatum. Rom. vi. vers. 12. et vii. vers. 7 ». Resp. cum S. August. Vocatur ita per metonymiam, sicut Osee iv. vers. 8. Sacerdotes dicuntur comedere peccata populi; et II Corinth. v. vers. 21. Christus dicitur peccatum quia sacrificium fuit pro peccato. Amesius: « Hoc ipsum concipi non potest (a Luthe-

ranis et Calvinistis, quia nolunt), quomodo aliquid per modum habitus interni causa esset peccati, et non peccatum. Interna causa inclinans ad bene agendum, est bona ». Resp. : Id facile concipiunt omnes, quibus heres perversa non dominatur. Mala est physice et causaliter seu radicaliter, minime vero moraliter et formaliter ; sicut et habitus supernaturalis virtutum Theologicarum est bonus physice et causaliter, minime vero moraliter et formaliter ; cum ad hoc essentialiter requiratur libertas ; ut constat ex primis principiis Ethicae erroribus Neo-Evangelicis non interpolate. Unde jam frustra adducuntur in subsidium illa epitheta concupiscentia ab Apostolo cap. vi. et vii. expressa, quod sit « non bonum, malum, odio habendum, pugnans cum lege Dei, crucifigendum, mortificandum, destruendum, miserum reddens eum cui inest etc. ». Plus enim ex istiusmodi non extunditur, quam motus concupiscentia legi Dei adversantes esse malos materialiter et objective ; quibus si accedit consensus rationis, paratur peccatum formaliter. Alia ratio est de peccato habituali, id enim sine dubio est formaliter. Resp. 2. : Si vero restringatur illud præceptum ad motus tantum voluntarios, sic dicendum est tam legem, quam mentem Pauli nolle concupiscentiam ut obiectum. Sicut si quis hominem casu et praeter intentionem occiderit, est vere dicere posset : Quod nolui, feci, et ideo consentio legi homicidium prohibenti, quia bona est ; nec tamen hinc colligi debet, præceptum (*Non occides*) extendi ad homicidium omnino involuntarium, cum hoc non sit contra legem, nisi materialiter. Amesius non habens unde solide configat hanc responsionem, calumniatur 1. « Speciem distinctionis hic objici incautus, etc. ». Sed scitane quid loquatur ? Certe nil ad rem ! 2. Ait : « In exemplo allato de homicidio involuntario non reperi eam oppositionem, quae est in lege et concupiscentia ». At hoc aperte falsum esse patet, si in verbis Amesianis loco *concupiscentia* ponatur *homicidium* (utrinque voluntarium), hoc modo : « Paulus quia noluit homicidium, inde probat se consentire legi in illo bono, quod postulat, quia homicidi malum, et legis bonum opponuntur ». Nimirum Amesius expedire se non potest, et tamen tacere non potest !

II. — Objic. « Apostolus Rom. vii. vers. 7. aperte testatur, concupiscentiam esse peccatum a lege prohibitum ». Respon. : Sic est de actu voluntario concupiscentia, qui sine dolo formaliter repugnat legi divinae. Quæ replicat Amesius, sunt petitio merissimi principii.

III. — Objicunt : « Respectu peccati in habitantibus Apostolus Rom. vii. vers. 14. conqueritur se esse carnalem, subjectum peccato, et non posse legem spiritualem Dei perfecte servare ». Resp. : Paulus non vult significare, legem spiritualem non servari a iustificatis, quatenus opus est ad vitandum peccatum ; sed non servari, quoad perfectionem illam quæ est finis præcepti, ac propterea non est proprie præceptum. Ita SS. Augustinus, Thomas etc. quorum proinde « Glossam » ait Amesius « textui (Puritanus accepto), directe contradicere ». Et cur ? « Textus enim dicit, legem a Paulo non observari, quia subiectur peccato ». Imo oppositum dicit, nempe : Paulum « id quod odi (secundum liberum assensum voluntatis), « facere », physice scilicet, ita « ut non ipse », hoc est, superior animæ portio, sed

« caro », seu inferior portio, id quod (moraliter et libere) non vult ratio superior, « nolens faciat : spiritu autem », seu libero rationis arbitrio, « serviat legi Dei ». Adde duas alias Bellarmine adductas interpretationes ejus loci, quas Amesius silentio *enervavit*. Prior est, Apostolum non logui de se, similius jusit, sed de improbus. Ita SS. Chrysost., Ambros. et August. Posterior est : Præcepto, *Non concupisces*, non vetari ullo modo motus involuntarios, sed tantum assensum mentis ; tum quia ea lex ab Apostolo vocatur *lex mentis*, non carnis ; tum quia hoc præceptum : Exod. xx. vers. 13. Deuter. v. vers. 17. et Matth. v. vers. 27. ponitur cum aliis Decalogi præceptis, que omnia non nisi de actibus liberis esse constat.

IV. — Objic. « Paulus nolendo concupiscentiam consentiebat legi. Lex igitur non voluit, id est, prohibuit concupiscentiam inesse Paulo. Rom. vii. v. 16. Resp. : Si præceptum : *Non concupisces*, cum S. Augustino extendatur ad motus involuntarios, tunc fatendum est, eos motus repugnare legi, sed non esse peccata, quia nempe ut sic, ea lex indicat finem, non vero imperat media. Nec obstat (ut putat Amesius), illud : *Quod odio facio*. Nullum enim hic vestigium medi imperati. Resp. 2. : Si vero restringatur illud præceptum ad motus tantum voluntarios, sic dicendum est tam legem, quam mentem Pauli nolle concupiscentiam ut obiectum. Sicut si quis hominem casu et praeter intentionem occiderit, est vere dicere posset : Quod nolui, feci, et ideo consentio legi homicidium prohibenti, quia bona est ; nec tamen hinc colligi debet, præceptum (*Non occides*) extendi ad homicidium omnino involuntarium, cum hoc non sit contra legem, nisi materialiter. Amesius non habens unde solide configat hanc responsionem, calumniatur 1. « Speciem distinctionis hic objici incautus, etc. ». Sed scitane quid loquatur ? Certe nil ad rem ! 2. Ait : « In exemplo allato de homicidio involuntario non reperi eam oppositionem, quae est in lege et concupiscentia ». At hoc aperte falsum esse patet, si in verbis Amesianis loco *concupiscentia* ponatur *homicidium* (utrinque voluntarium), hoc modo : « Paulus quia noluit homicidium, inde probat se consentire legi in illo bono, quod postulat, quia homicidi malum, et legis bonum opponuntur ». Nimirum Amesius expedire se non potest, et tamen tacere non potest !

II. — Objic. « Quod per se trahit ad malum, eadem legi prohibetur, qua prohibetur ipsum malum. Sed concupiscentia per se trahit ad malum. Jacob. i. vers. 14. Ergo ». Resp. : Non prohibetur nisi materialiter, ne scilicet ejusmodi objectis præbeamus consensum : hic enim tantum proprie et formaliter vetatur per legem. Amesius : « Fuit aliquando in hominis arbitrio et potestate, admittere vel cohibere motus concupiscentiae. Potestatis autem privatio culpa nostra contracta non tollit rationem culpæ. Ergo ».

V. — Objic. « Concupiscentia dicitur lex bellum gerens adversus legem Dei, et captivum hominem reddens legi peccati. Roman. vii. vers. 23 ». Resp. : Multa legi repugnant, que non sunt peccata. Ex. grat., homo qui peccat ; lex injusta etc. Amesius : « Nihil potest legi divinge repugnare sine peccato, etc. » Distinguendo, de formaliter repugnantia verum est ; de materiali, objectiva, et alia qualicumque falsum est. Numquid qui tollit legem, repugnat vel contrariatur, itemque qui dispensat in lege, ejus vim partialiter tollit, adeoque adversatur ? At nullatenus ideo peccat. Ipse Deus suas leges anteriores antiquavit, ac in his subinde dispensavit. Repugnat itaque concupiscentia legi mentis, ut lex contraria impellens ad malum, quomodo etiam legi repugnat diabolus, speciosa et illecebrosa scemna (quantumvis innocens et casta), et quidquid objective movet, incitat ad legis transgressionem. Hæc omnia esse peccata quis nisi vecors dixerit ?

VI. — Objic. « Roman. vii. vers. 24. Concupiscentia dicitur corpus reddens hominem infelicem ». Resp. : Etiam error, morbus, egestas, et cæstere miseria reddit hominem infelicem, sed an ideo peccatorum ?

Ad CAPUT XIV.

Hæretici contra Catholicam veritatem profert etiam nonnullas rationes.

I. — Objic. « Motus concupiscentia sunt illiciti : Ergo sunt peccata ». Resp. : Illicitum est iis præbere consensum. Licitum et illicitum tantum respiciunt liberam voluntatem. Non nisi pecus Arcadicum dixerit, illicitum esse bestias lascivire, rapere, laniare, etc. Sed inquit Amesius : « Omnes vires nostræ ferri debent in bonum ». Resp. : Omnes que, et quatenus subsunt imperio voluntatis. Non autem subest despoticu nostro imperio concupiscentia, etc.

II. — Objic. « Quod per se trahit ad malum, eadem legi prohibetur, qua prohibetur ipsum malum. Sed concupiscentia per se trahit ad malum. Jacob. i. vers. 14. Ergo ». Resp. : Non prohibetur nisi materialiter, ne scilicet ejusmodi objectis præbeamus consensum : hic enim tantum proprie et formaliter vetatur per legem. Amesius : « Fuit aliquando in hominis arbitrio et potestate, admittere vel cohibere motus concupiscentiae. Potestatis autem privatio culpa nostra contracta non tollit rationem culpæ. Ergo ».

Resp. : Si subsumptum universe verum esset, is qui per ebrietatem, e. g., incurrit gravem morbum, quo multis mensibus fit impotens muneri suo exequendo, toties et tandem graviter peccaret, quoties et quamduo non potest fungi munere suo quantum vellet. Itaque peccata ejusmodi non sunt in se formaliter, sed in causa.

III. — Objic. « Concupiscentiam, quæ remanet in baptizatis, Deus odit, et nos odisse debemus ». Resp. : Quatenus inicit ad peccatum, concedo : quatenus est potentia naturalis tendens in bonum sensibile delectabile, etenim non odit Deus, nec nos odisse debemus, sed frango rationis coercere. Debemus utique aversari et fugere non solum quæ sunt peccata formaliter, sed etiam eorum illici et stimulos.

IV. — Objic. « Quod dissidet a norma legis, est peccatum. Sed concupiscentia in rerum dissidet a norma legis. Ergo ». Resp. : Propositio est falsa, nisi largo modo et materialiter accipiat, ut jam patet ex dictis ad superiores objectiones. Recte dixit Bellarmine, hoc argumentum (quod ut Achilleum suum jacant Philippus, Calvinus, Kemnitius, etc., « cuius mole premi se sentiant omnes Pontifici ») a multis eludi per jocum. Et merito ! Quis enim nisi asinus dixerit : Si quadrupes pauperiem fecerit (seu injuriam materiale alteri intulerit), et ideo noxem dari oporteat, ideo formaliter peccasse. Verbo, legis formaliter sumptæ capax non est, nisi rationis compos, qualis ne in homine quidem est concupiscentia, et quavis passio sensitiva. His expeditis videamus breviter in hac materia

S. UNICO.

Objectiones Gerhardi.

Pleraque ejus cum Amesianis coincidunt. Paucæ seorsim adnotanda restant. Disput. 26. th. 62. vel scyphontice, vel pueriliter objicit antilogiam Bellarmino, eo quod diversas attulerit solutiones ad quartam objectionem, quarum « secunda tollat primam, tertia secundam ». Sed nec hoc verum est, si solutiones illæ in genuino sensu accipiuntur ; et quamvis esset inter eas repugnantia, id veritati Catholicæ minime officaret ; cum saepè aliquæ sententiae aut solutiones seorsim sumptue sint probabiles, minime vero comprobables.

Thes. 64. ait : « Si illud solum est transgressio legis, quod actu voluntarium, tollentur omnia ignorantia et infirmitatis peccata ; item negabitur in universum originale peccatum. Neutrum consequens admittet Bellarm. Ergo nec antecedens admittere debet. » Resp. : Nihil horum sequitur. Ignorantiae et infirmitatis peccata nulla sunt sine aliquai malitia adeoque advertentia et transgressione culpabili aliquatenus. Tantum vero minuantur, quantum mouitur advertentia ac libertas : tollentur etiam penitus, si ignorantia sit in vincillis, aut passio rationem plane opprimat. Hoc si Gerhardus ex elementis moralibus nescivit, nimis rudis est ; si sciens ita arguit, Tilius videri, quomodo a sycophanta eum immunem praestet.

Th. 65. « Quod Bellarm. dicit » : Concupiscentiam odio haberi a Deo, et tamen non esse peccatum, « in eo veritatib[us] et sibi ipsi contradicit ». Resp. : Nulla est hic contradictionis. Sicut enim habitus vitiosus in homine justificato remanens cum odio, seu dispercen[t]ia illius (qui proinde Deo quoque dispercit), nequit dici culpa sive actualis sive habitualis, cum (ut supponimus) per ferventem actum contritionis omnis reat et ei sit remissus : ita et hic. Et per hanc evanescit etiam

argumentum Gerhardinum th. 59. Cum vero th. 96. ex dictis Bellarm. ita inferit : « Quod est malum positivum, perversio et obliquitas voluntatis, similis calori per calefactionem acquisito, aversio mentis a Deo per modum habitus manens, habitus acquisitus, macula, etc, non est nuda privatio, sed etiam vitiosa qualitas. Illa omnia convenient peccato originali : Ergo non est tantum privatio, sed etiam vitiosa qualitas ». Resp. : Iterat Gerhardus vel *flagitium*, vel *puerilem* incitiam. Nam Bellarm. in plerisque locis a Gerhardo adductis, non loquitor de habitu vitioso, sed de peccato habitualiter remanente, quamdiu non retractatur et remittitur. Et hoc habitualiter manens peccatum (sive originale, sive personale), juxta communiorum Theologorum sententiam, recte dicit consistere tantum in privatione, que constitut[ur] p[ro] cetero habitu altera a Deo aversum, eo ipso quo caret habituali gratia sanctificante, per quam formaliter convertatur ad suum fiorem ultimum, eundemque maculet. Quod vero inter cetera refert hoc : « Remanet in anima peccatoris dispositio vel habitus acquisitus ; plane falsarie affligit Bellarmio id, cuius oppositum asserit : « Vitium est, inquit, non peccatum. »

VINDICÆ

IN PRÆFATIONEM

DE LIBERO ARBITRIO

his sex libris » Bellarminus, qui tam operose capitalem et fundamentalem illum de « libero arbitrio, gratia necessitante, etc. » errorem, bestiae, quam homini magis congruentem exagitat, et excindit? Hunc articulum siebat olim Patriarche omnium nostri avi hereticorum Lutherus, tom in assertione art. 36., tum in lib. de servo arbitrio contra Erasmum cap. ultim., « esse rem ipsam, summam causæ, cardinem rerum, omnium optimum, præ quo illi de Papa, conciliis, indulgentiis, etc. sint nugæ ». Et revera, sicut Pelagiana heres gracie divinæ inimica, hac unica veluti basi videbatur nit, negatione scilicet cursus generalis divini, ut erudit ostendit P. Anton. Perez in 1 part. ita et diametro opposita heres Lutherano-Calviniana fundatur in negatione liberi arbitrii. Hinc enim mox pullulant ceteri errores, de decreto absoluto-positive reprobacionis, de gratia efficaci irresistibiliter necessitante, de Deo auctore peccati, de negatione gratiae sufficientis, itemque satisfactionis Christi pro omnibus mortuis, de impossibilitate servandi praæcepta, de justitia imputativa, etc. Quod vero nonnullæ huic principali tractationi de liberi arbitrii et gratiae cooperatione praemittantur et immiscantur, que inter Theologos in scholis controversa sunt, quid, queso, reprehensionis meretur? Numquid etiam in S. Augustino Pelagianorum malleo idem observavit S. Coelestius Papa, qui sicut « profundiore » de Gratia et Praedestinatione « questiones intercurrentes » non intendit sua auctoritate confirmare, ita noluit ullatenus improbare. Libenter fatemur, nullam esse in Theologorum Scholis questionem difficultiore, que jam a temporibus S. Augustini et Pelagi ingenia exercuit, quam ea ipsa de